

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Francisci Svarez, Granatensis, E Societate Iesv
Doctoris Theologi, Et In Conimbricensi Academia
Sacrarum Literarum Primarij Professoris. Tractatvs De
Legibvs, Ac Deo Legislatore**

Suárez, Francisco

Mogvntiae, 1619

Cap. I. De humanarum legum varietate.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94074](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94074)

LIBER QVINTVS.
DE VARIETATE LEGVM
HVMANARVM, ET
PRÆSERTIM DE ODIOSIS.

Diximus hæcenus de lege humana in genere, tam civili, quam canonica; quia verò in utroque ordine aliqua sunt, quæ secundum suas peculiare rationes, vel proprietates, speciali etiam declaratione indigent, quia proprias habent difficultates, idcirco operæpretium duxi in hoc libro, & duobus sequentibus de illis in particulari dicere. Doctrina tamen illorum communis erit civilibus, & canonicis legibus, quia in his rationibus ferè vniuersim conueniunt, quòd si aliquid peculiare interdum occurrit in aliquo ordine vtriusque legis, facile poterit per occasionem adnotari. Quoniam verò tam leges civiles, quam canonicæ in plura membra solent diuidi, quæ maiori ex parte solo nomine, vel ad summum accidentali, & materiali differentia, quæ ad doctrinam moralem nihil confert, distinguuntur, idcirco in hoc initio partitiones illas, & varias appellationes legum vtriusque ordinis præ oculis ponere institui, & ex eis illas eligere, de quibus in hoc, & duobus sequentibus libris dicendum est.

CAPVT I.

De humanarum legum varietate.

TRADIT varias legum humanarum distinctiones, seu potius denominationes vtriusque iuris auctores, & expositores, vt in iure canonico Gratian. d. 1. 2. & 3. per totas, ex Isidoro lib. 5. Etymol. c. 1. & sequent. & ibi expositores, & in rubr. de consuet. In iure autem civili Papinian. in l. ius civile, ff. de iustit. & iur. & Pompon. in l. 2. ff. de orig. iur. & Iulian. in l. neque leges, ff. de legibus, & Vlpian. in l. diuturno, eod. & Iustinian. Imperator Instit. de iustit. & iur. & de iur. natur. gent. & civili, per plures textus, & interpretes eisdem locis. Et ex Theologis tractat latè Anton. 1. p. tit. 17. 18. & 19. breuius D. Thom. 1. 2. q. 95. artic. 4. cuius methodum sequendo clariùs, & expeditius nonnullis partitionibus omnia comprehendemus, & elucidabimus.

Primò ergo D. Thomas diuidit legem humanam in ius gentium, & civile, seu humanum strictius sumptum. Nos autem in superioribus de iure gentium diximus, & ita illam diuisionem omittimus, supponimusque sermonem esse de lege positua humana proprie sumpta, vt esse solet distincta, & in diuersis gentibus, prouincijs, seu ciuitatibus, aut congregationibus vnicuique propria. Hæc igitur lex primò diuidi potest in scriptam, & non scriptam. Prior intelligi solet nomine legis, quia licet vtraque sit vera

Suarez de Legib.

lex, nihilominus nomen legis humane simpliciter prolatum pro lege scripta accipi solet. Vnde Isidor. ait, *Lex est consuetudo scripta*: altera verò consuetudo appellatur, quæ quoad substantiam, & obligationem veram legis rationem habet; quia verò habet peculiarem modum generationis (vt sic dicam) seu introductionis, & efficaciam, idcirco de illa in particulari dicemus in libro 7. nunc verò de lege scripta tractamus. Quæ interdum denotari solet à materia, vel modo, quo scripta est: sic enim solemnnes fuerunt apud Romanos leges duodecim tabularum, quæ à decem, quæ fuerant apud Græcos, duxerunt originem, quibus Romani duas addiderunt, vt habetur in l. 1. ff. de orig. iur. Decalogus etiam in duabus tabulis scriptus fuit, licet inde nomen non acceperit. Est ergo illa denominatio accidentaria, & ad rationem legis parum confert.

Secundò diuidi possunt leges humane per habitudinem ad principia, à quibus procedunt, sic enim distinguuntur leges canonicæ à civilibus, & in vtriusque inuenitur eadem distinctio, vel subdiuisio, quæ aliquando materialiter tantum, vt sic dicam, datur, aliquando verò potest formaliter dari. Materialiter voco quando in auctoribus legum solum consideratur diuersitas personarum: formaliter autem voco respectu munerum, quando spectatur distinctio regiminum, ac potestatum, quamuis totum hoc tandem materiale ferè sit respectu obligationis ipsarum legum. Priori modo distingui solent in legibus civilibus, leges Trysmigisti, Lycurgi, Solonis, Rhadamanti, Minois, Cæteris, & aliorum apud Isidorum supra, & Platon. in Dialog. *Minos*, & Plin. lib. 7. Histor. cap. 35. & Aristot. sæpe in libris *Ethic*. Imò interdum denominantur hæc leges non solum ab auctoribus, sed etiam à collectoribus; vt sumitur de iure Papyriano, & Flauian. ex l. 2. ff. de orig. iur. Sic etiam denominatur lex Horrentia Papiæ, & Iuliana, & sic sunt varij tituli, ff. ad leg. Falcidiam, & similes. Posteriori autem modo distinguuntur leges secundum varias rationes gubernandi ciuitates, vel simplices, vel nitas, & sic in legibus Romanorum distinguuntur leges latae à populo, & vocantur Plebiscita, & latae à natu dicuntur Senatufconsulta, & quia in senatu aliquis consul præsidet, nomen eius interdum notatur in ipso legis nomine, vt cum dicitur, Ad senatuf. consultum Velleianum, aut Macedonianum, &c. Atque huc referri etiam potest ius prætorium, quod à Prætoribus ferebatur, & honorarium etiam dicitur in l. 7. & 8. ff. de legibus. Item ius dictum Tribunitium, quia à Tribunis erat latum, & sic de alijs; iuxta potestatem vnicuique magistratui concessam. Præterea huc spectant Responfa prudentum; id est, Iurifconsultorum, quæ vim habebant legum, quando eis auctoritas Principis, aut reipublicæ accedebat: vel antecedentem

recedenter illam eis committendo, vel consequenter illam communiter acceptando, & hoc ius interdum per antonomasiam vocatur ius ciuile. Leges autem, quæ ferebantur ab Imperatoribus, dicuntur Constitutiones Principum, dici possunt Ius Imperatorum. Nunc autem vtriusque leges complectitur ius commune ciuile, quod absolute dictum solet accipi pro iure Romanorum, vt dicitur in §. *sed ius*, Instit. de iur. natur. illi verò respondet in singulis regnis ius regium.

4. Hæc autem varietas vocum licet conferat ad intelligendum ius ciuile, ad formalem distinctionem legum parum est necessaria, licet cum proportione ad varias communitates, prout diuersimodè gubernantur, applicari possit. Et similiter cum proportione potest applicari ad leges canonicas; nam leges Pontificiæ sunt constitutiones Principum, & interdum nominantur à suis auctoribus, vt Clementinæ, &c. leges autem Episcopales censi possunt quasi ius prætorium, vel honorarium, leges autem Conciliorum quasi Senatusconsulta, in legibus autem canonicis non habent locum Plebiscita, quia potestas ferendi leges canonicas nec in populo est, neque ab illo manauit.

5. Tertiò diuidi possunt leges ex parte eorum ad quos feruntur, & ad hoc dupliciter, scilicet, vel secundum communitates omnino distinctas, vel secundum partes eiusdem communitatis, quatenus intra illam diuersa habent munia, & suo modo distinctas communitates, magis particulares componunt. Priori modo distinguuntur leges Ægyptiorum, Lacedæmonū, Atheniensium, seu Græcorum, Longobardorum, & Romanorum, vt notatur in §. *sed ius*, Instit. de iur. natur. gent. & ciuili. Et tunc etiam distinguimus leges Hispanorum à legibus Gallorum, &c. Posteriori autem modo intra idem regnum, vel rempublicam, distinguuntur leges per ciuitates, & intra eandem ciuitatem, per communitates particulares, & sic distinguuntur ius municipale, & commune, & municipalia diuiduntur iuxta modum, & nomina ciuitatum, aut communitatum. Hoc etiam modo diuiduntur iura, aut leges pro diuersitate munerum, seu personarum communi bono reipublicæ deferuentium, & sic intra eandem rempublicam distinguitur ius militare, quod pro militibus specialiter institutum est, ius patronorum, libertorum, aut seruorum. Item ius Magistratum, quod publicum etiam dicebatur. Dicebatur etiam apud Romanos ius publicum, quod erat de rebus sacris, & sacerdotibus, cap. *ius publicum*, distinct. 1. Vnde sacerdotale etiam dici poterat. Nunc autem hoc ius in Ecclesia separatum est à ciuili, ac temporali, & canonicum denominatum est, vt supra vidimus.

6. In quo Canonico iure potest aliquid proprium considerari, quia leges Canonice in sua generalitate vniuersaliores sunt, quam leges ciuiles ex parte eorum pro quibus ferri possunt, quia dari possunt vniuerso orbi, quia per illud totum Ecclesia diffusa est. Atque ita communitas adæquata (vt sic dicam) legibus canonicis non multiplicatur, sed vna tantum est; ideoque leges canonice ex hac parte vniuersales sunt, & non recipiunt varias denominationes ex parte eorum, pro quibus feruntur, sed simpliciter dici possunt Canones Ecclesiastici, vel præcepta Ecclesiæ. At verò intra ipsam Ecclesiam, ex parte personarum, vel communitatum particularium, distinguuntur varietate leges, seu iura, & sic potest specialiter dici ius sacerdotale, vel clericale, quod non solum canonicum est, sed specialiter pro statu sacerdotali, vel clericali fertur: sic etiam dici potest ius Monachale, seu regulare proprium religiosi. Item hoc modo distinguuntur iura synodalia secundum varios Episcopatus, dioceses, vel prouincias, à quibus etiam sæpe denominantur, & appellari etiam possunt iura municipalia canonica.

7. Hinc etiam distinguere aliqui solent inter legem, & statutum, quia lex dicitur proprie de lege pertinente ad totam communitatem alicui Regi, vel summo Principi subiectam, statutum verò dicitur proprie de lege municipalis. Sic enim leges vniuersitatum, Collegiorum, religionum, &c. statuta dici solent. Sed hoc solum ad significationem vocabulorum spectat, & ideo communis vsus obseruandus est. Nam sine dubio statuta municipalia sunt veræ leges; illis enim cum proportione conueniunt, quæ hæctenus de lege in communi, vel de lege humana dicta sunt, & ita sæpe appellantur, & de conuerso leges communes, & vniuersales vocari possunt statuta, & frequenter ita vocantur, quia vis vocis non minus in illas conuenit, vt per se constat; solum ergo per quandam accommodationem solent illa vocabula ita distingui, præsertim in doctrina tradenda, vt habeamus vocabula quibus breuiter, & distinctè loqui possimus. Ad eundem modum censendum est de nomine constitutionis. Aliqui enim putant legem simpliciter dici de lege ciuili, non de Canonica, constitutionem verò de contrario: sed hoc etiam non habet fundamentum in re, nam leges etiam ciuiles constitutiones Principum appellantur, Digestis de Constitutione Principum. Idiorum in capitulo *constitutio*, distinct. 2. ait, constitutionem esse edictum, quod Rex, vel Imperator constituit, & de conuerso constitutiones Canonice verè leges sunt, & ita etiam passim nominantur. Tamen per accommodationem ille modus loquendi videtur esse satis vtitatus, & conformis rubricæ de constitutionibus in decretalibus, vbi videri possunt interpretes.

8. Alia verò sunt nomina magis propria legum Ecclesiasticarum: vocantur enim Canones, Decreta Patrum, Decretalia vtique, iura, seu Decretales Epistolæ, vt constat ex titulo Decretalium, & ex capite primo & quinto, & de Constitut. & ex cap. primo, & secundo, distinctione tertia, vbi Glossa in sum. rationem nominum declarat, & alia adiungit. Nos solum aduertimus, illa tria nomina potissimum dici solere de legibus summorum Pontificum, vel Conciliorum: nam leges Episcopales non solent Canones, vel Decreta appellari, de quo videri potest Felinus in capite primo de Constitutionibus. Denique his nominibus addita sunt alia plura, quibus leges Ecclesiasticæ significantur, dicuntur enim Extrauagantes, Motus proprii, Bullæ, & cætera. Hæc autem voces, & similes solis quibusdam legibus Pontificibus attribui solent, & varias habent origines, & etymologias, quæ nunc nobis necessarie non sunt. Nam vis legum, quæ per has voces significantur, eadem esse videtur, & quod occurrerit proprium, in sequentibus adnotabitur.

9. Quarto solent distinguuntur leges ex rebus, seu materia, quam præcipiunt, estque hæc denominatio valde vtitata in iure ciuili, & interdum fit interposito nomine auctoris, vt ad legem Iuliam de adulterijs, ad legem Corneliam de sicarijs, ad legem Iuliam de ambitu, Maiestatis, &c. Sæpe verò fit simpliciter denominatio ex materia, vt lex frumentaria, agraria, & commissoria, &c. Et serè omnes tituli vtriusque iuris hoc modo distinguuntur. Sed hæc etiam diuisio materialis est in ordine ad formalem rationem legis quæ nos consideramus, & ideo licet in ordine ad vsum, & ad practicam notitiam legum necessarium sit scire, quid per vnamquamque legem præcipiatur, nobis tamen ad generalem doctrinam necessarium non est. Et ideo de his omnibus partitionibus, seu denominationibus legum nihil amplius dicere oportebit. Solum enim illas proposuimus, vt illarum vocum significatio non ignoretur, id enim ad nostrum vsum necessarium erat, ad eundem verò sufficiunt, quæ dicta sunt.

):(